

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

**PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE A ICH VPLYV NA
VÝŠKU DEVÍZOVÝCH ZÁSOB**

Ing. Adela Hošková, CSc.

Inštitút menových a finančných štúdií
Bratislava 1996

Priame zahraničné investície a ich vplyv na výšku devízových zásob

Kľúčovou formou prenikania zahraničného kapitálu do našej ekonomiky sú priame zahraničné investície. Práve ony by sa mali stať základom pre modernizáciu výrobného zariadenia, transfer nových technológií a know-how, pre efektívnejšie integrovanie našej ekonomiky do medzinárodnej deľby práce. V konečnom výsledku tohto procesu je, že priame investície sú bezprostredným zdrojom výroby konvertibilného tovaru, ktorý sa úspešne dokáže uplatniť na svetových trhoch. Tým sa vytvára možnosť tvorby devízových zdrojov. Je to však z časového hľadiska dlhodobjší proces než napr. v rámci zahraničných portfóliových investícií.

Priame zahraničné investície, vkladané do výroby musia prejsť spočiatku nábehovým obdobím, kedy sa tieto pozitívne výsledky ešte viac menej neprejavujú, skôr pôsobia opačným smerom, t.j. spotrebou devízových prostriedkov na nákup modernej technológie, know-how, licencií, materiálov, polovýrobných a pod. Po nábehu na plnú výrobu a najmä vtedy, ak vytvorený zisk je v tuzemsku znova investovaný začínajú sa prejavovať pozitívne výsledky tohto procesu. Okrem kvalitných výrobkov môže zahraničný kapitál vyvolávať aj tzv. multiplikačné efekty, ktoré plynú z nadväzujúceho investičného dopytu.

Z časového hľadiska vstupu do konkrétnej krajiny prechádza pôsobenie priamych investícií na ekonomiku rôznymi vývojovými fázami. Na základe dlhodobého skúmania priamych zahraničných investícií bolo vytvorených v tomto smere viacero teórií. Jeden z významných teoretikov v predmetnej oblasti J.H. Dunning rozvinul začiatkom osemdesiatych rokov nasledovnú teóriu - hypotézu.(Podľa Pichl, C. {6}).

V prvej fáze neinvestuje daná krajina v cudzine, nakoľko na základe nízkej rozvojovej úrovne nedokáže v špecifickej oligopolnej súťaži efektívne využiť svoje prednosti prostredníctvom priamych investícií. Aktívna medzinárodná spolupráca nastane iba vtedy, ak daná krajina využíva export. Zároveň začnú zahraničné podniky investovať v tuzemsku, spočiatku iba v malom rozsahu a to na základe miestnych obmedzených špecifických výhod (malý trh, nedostatočná kvalifikácia pracovných síl pre priemyselnú výrobu, nedostatočná infraštruktúra a pod.).

V druhej fáze rozvoja nadobúdajú priame investície zahraničných podnikov v danej krajine na zaujímavosti. Výrazne začne pôsobiť dosiahnutý vysoký objem výroby, ktorý začne výdatne zásobovať miestny trh. Pracovné sily v prijímajúcej krajine sa zoznamujú s vysokou úrovňou produktivity práce a výrobným procesom, úroveň miezd je ešte nízka. Rozšírený trh láka aj substitučné dovozné priame investície. Priame investície ešte nie sú previazané s ostatným hospodárstvom danej krajiny. Na základe nedokonalosti lokálneho trhu informácií, tovarov a kapitálu sú

transakčné náklady obvykle vysoké, investori priamych zahraničných investícií sa preto pokúšajú integrovať mnohé trhy, v rámci ktorých vykonávajú podnikové transakcie. Zahraničné priame investície domácej krajiny sa zatiaľ vyskytujú iba zriedka, nakoľko domáce podniky ešte disponujú iba nedostatočne upotrebitelnými firemnými výhodami a aj v prípade ich existencie ide ešte iba o priame vývozné investície so susednými štátmi, ktoré sú na obdobnej úrovni vývoja

V tretom vývojovom stupni bude už aj domáca krajina vykazovať viditeľne vyšší podiel zahraničných priamych investícií. Domáce podniky zbierajú skúsenosti v dôsledku rozvinutého trhu, stykov so zahraničnými podnikmi (zvyšovania kvalifikácie pracovných síl, podporovanie know-how a tým aj firemných špecifických predností), skúseností, čím môže byť prienik na zahraničné trhy výraznejší. V dôsledku toho, že úroveň miezd stúpa (vyššia kvalifikácia, vyššia produktivita práce prostredníctvom technického pokroku a pod.) preklenuje sa medzinárodná diferenciácia miezd a daná krajina stráca výhody "lacnej pracovnej sily". Nové priame investície (dovozné) prichádzajú v dôsledku nových výhod: vysoký dopyt, schopnosť domáceho technologického rozvoja, nová moderná infraštruktúra a iné. Celkovo predsa len rozvoj vývozných priamych investícií je nižší než dovozných, i keď dochádza k ich výraznému zblížovaniu.

Vo štvrtej fáze sa stáva konečne daná krajina výrazným priamym investorom v cudzine.

Za piatu fázu Dunning v tomto rozvojovom procese označuje rozvoj vnútroodvetvového medzinárodného obchodu opierajúceho sa o vnútroodvetvovú deľbu práce vo vlastnej výrobe. Rozhodnutia o mieste zakladania firemných položiek bývajú už menej orientované z pozície krajinných špecifík, a viac sa prihliada na dynamické efekty z rozvoja medzinárodnej deľby práce. Dovozné priame investície zasa začínajú rásť, ale z iných príčin ako v prvých fázach, napríklad v dôsledku spestrenia sortimentu. Dovozné a vývozné investície konvergujú.

V súvislosti s uvedeným sa automaticky natíska otázka - v ktorej etape sa v súčasnom období nachádza Slovensko? Na základe približne päťročných výsledkov a skúseností možno konštatovať, že prvá etapa je už jednoznačne za nami, taktiež sa naplňa aj druhá etapa, pričom v niektorých oblastiach sa nachádzame už približne aj v tretej etape. V tretej etape by malo dochádzať aj k výraznejšiemu prieniku na zahraničné trhy. V našom článku sme sa pokúsili naznačiť, aký je vývoj v tomto smere na Slovensku, aké sú spätné väzby priamych zahraničných investícií, t.j. ako sa v rámci našej ekonomiky zhodnocujú, v našom prípade skúmame ich vplyv na výšku devízových rezerv v SR.

Súčasný stav priamych zahraničných investícií na Slovensku

tabuľka č. 1

údaje sú v mil Sk

organizácie podľa formy vlastníctva	k 31.12.1994		k 30.6.1995	
	počet organizáci í	zahr. kapitál v mil. Sk	počet organizáci í	zahr. kapitál v mil. Sk
spolu	7 207	16 542.4	8 079	17 515.9
v tom:				
100% vlastní zahr. investori	2 696	6 377.5	3 107	6 949.1
medzinárodné	4 511	10 164.9	4 972	10 569.8

prameň: Bulletin ŠÚS

Pre možnosť zhodnotenia dynamiky vývoja objemu vloženého zahraničného kapitálu porovnávame údaje z predchádzajúcich rokov:

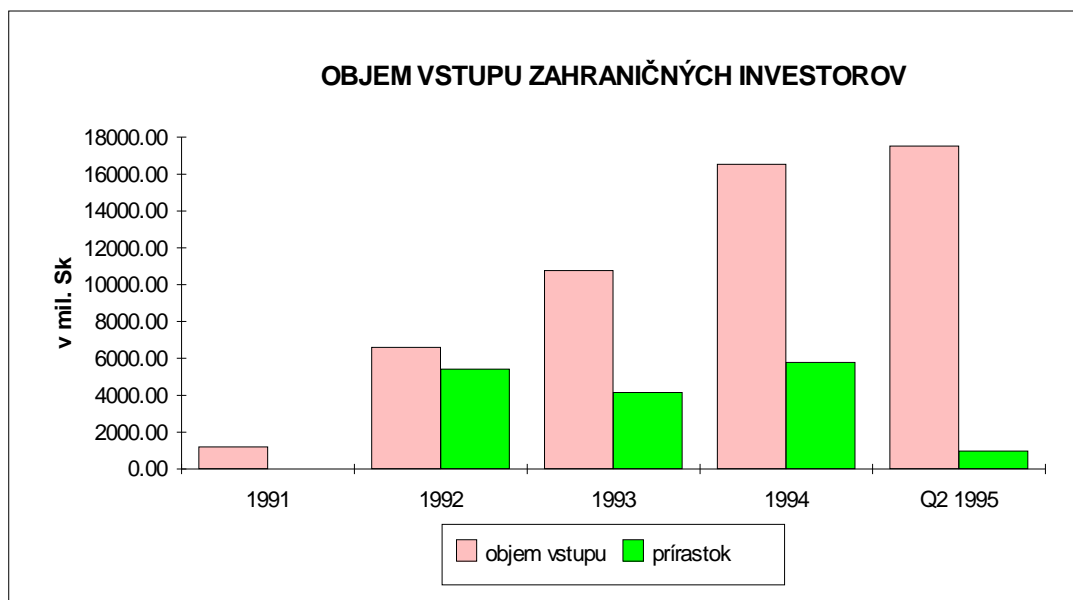
tabuľka č.3

údaje sú v mil Sk

rok	objem vstupu zahr. investorov	prírastok voči predchádzajúcemu roku	
		absolútne	v %
1991	1 186.0		
1992	6 607.1	5 421.1	557.0
1993	10 775.7	4 148.6	162.8
1994	16 542.4	5 786.7	153.8
1.polrok 1995	17 515.9	973.5	105.9

prameň: Bulletin ŠÚS a materiály FŠÚ

Ak vynecháme rok 1992, ktorý nemôžeme považovať za objektívny, nakoľko v roku 1991 sa začínalo a vstupný objem zahraničného kapitálu na Slovensku bol ešte mimoriadne nízky, potom môžeme konštatovať pomernú vyrovnanosť dynamiky rastu medziročného prírastku vstupu zahraničného kapitálu na Slovensko v rokoch 1993 a 1994. Prvý polrok 1995 naznačuje výrazné spomalenie.

Z hľadiska veľkosti podnikov neustále výrazne prevyšuje počet malých organizácií, t.j. do 100 zamestnancov nad ostatnými.

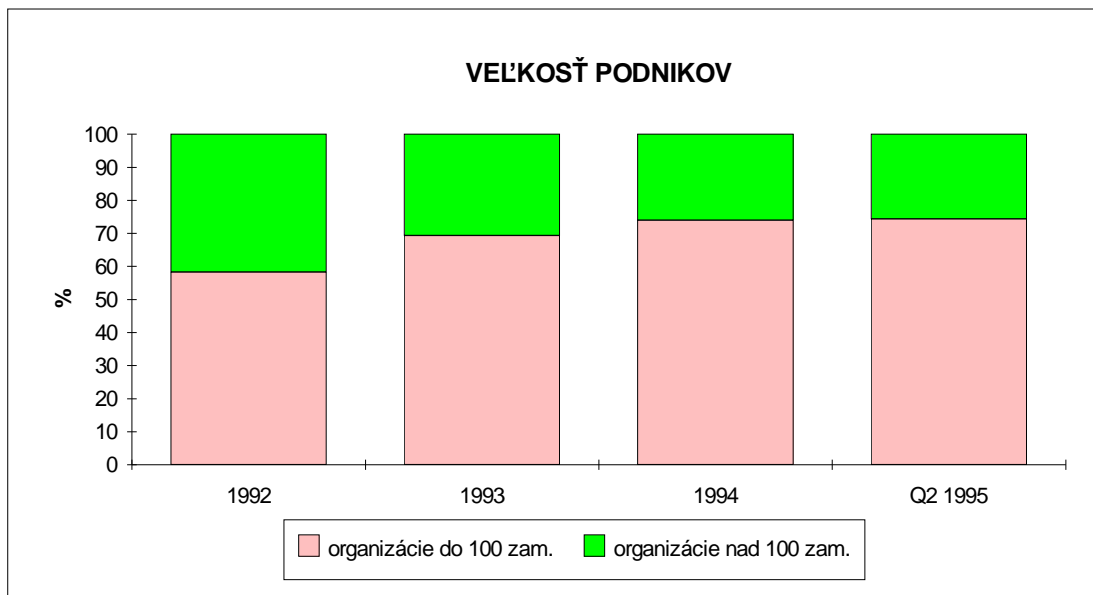
tabuľka č. 4

rok	organizácie do 100 zam. údaje v %	organizácie nad 100 zam. údaje v %
1992	58.3	41.7
1993	69.3	30.7
1994	74.0	26.0
1. polrok 1995	74.4	25.6

údaje: Bulletin SŠÚ

Z pozície vývoja sa tento stav dokonca postupne zhoršuje. To nasvedčuje tomu, že zahraničný kapitál, ktorý k nám vstupuje má zväčša krátkodobý charakter. Zahraniční investori k nám vstupujú síce v dosť veľkom počte, ale správajú sa veľmi opatrne:

- buď ide o to, byť dlhodobo prítomným na určitom trhu a pozorovať ho, zaistiť si pozíciu a prinajmenšom v počiatočnej fáze počítat' s nižším ziskom, prípadne naň nereflektovať,
- alebo pri malej investícii rýchlo realizovať zisk a presunúť ho domov.

Okrem problému nedostatočnej politickej stability, ktorú môžeme považovať za jednu z hlavných príčin zníženého záujmu zahraničných investorov o investovanie vo všeobecnosti, čo platí i pre našu ekonomiku - je ešte niekoľko skutočností, ktoré tento stav zintenzívňujú:

- zložitosť a neprehľadnosť legislatívy upravujúcej zahraničných investorov, ako aj jej časté obmieňanie
- nevyjasnenosť vlastníckych vzťahov
- nevyjasnený systém stimulácie
- ešte stále nie celkom dokonale fungujúca banková sústava
- nedostatočná infraštruktúra
- nedostatočná informatika, účtovníctvo a pod.

Všetky uvedené problémy majú spoločného menovateľa - vážavý prístup zahraničných investorov k financovaniu väčších spoločných podujatí.

Z hľadiska odborov činnosti - podstatný záujem zahraničného kapitálu je sústredený do oblasti obchodu a služieb, t.j. tam, kde je návratnosť vloženého kapitálu čo najrýchlejšia.

V roku 1993 a hlavne 1994 začal rásť podiel vstupu zahraničného kapitálu aj do peňažníctva a poisťovníctva, ktorý k 30.6.1995 dosiahol výšku 749,6 mil. Sk.

Regionálna štruktúra zahraničných kapitálových vkladov

Regionálne rozloženie zahraničného kapitálu na Slovensku je už tradične veľmi nerovnomerné. Sústreďuje sa cca 60-timi percentami do Bratislavy, potom do niekoľkých väčších centier ako napr. Banská Bystrica, Poprad, Nitra, Prievidza, Humenné a zvyšok je rozdelený v malých objemoch po celom Slovensku. Vcelku sa

dá konštatovať, že čím ďalej od priemyselného centra, tým menej zahraničných investícií.

Z tejto skutočnosti možno odvodiť aj dôvody tohto stavu:

- Sústreďovanie zahraničného kapitálu do väčších centier usmerňuje dobrá úroveň dopravnej infraštruktúry a telekomunikácie (hlavne nadväznosť na diaľnice, prípadne letisko), dostatok kvalifikovaných pracovných síl, spojenie s administratívnym a právnym centrom a pod.
- Naďalej zostávajú málo povšimnuté regióny, ktoré takýmito výhodami nedisponujú, alebo ak, tak iba veľmi málo. Tieto regióny v porovnaní s väčšími priemyselnými centrami majú aj menej skúseností a menej tradičných obchodno-výrobných vzťahov z minulosti v oblasti kooperácie so zahraničnými investormi, ktoré by sa následne stali základom pre hlbšiu medzinárodnú spoluprácu. Ide najmä o okresy Čadca, Lučenec, Michalovce, Svidník, Trebišov, Vranov nad Topľou a pod.

Ak porovnávame prehľad úrovne nezamestnanosti k úrovni rozloženia zahraničného kapitálu možno konštatovať určitý vzťah. Napriek tomu, že na úroveň nezamestnanosti pôsobí mnoho vplyvov, dá sa predpokladať, že vstup zahraničných investorov má pozitívne účinky na regionálny dopyt po pracovných silách. V tomto zmysle zahraničné investície môžu prispieť k regionálnemu znižovaniu nezamestnanosti v hostiteľských okresoch, ako aj k hospodárskemu vyrovnávaniu daných regiónov.

Výšku zahraničného kapitálu vo vzťahu k miere nezamestnanosti podľa jednotlivých okresov na Slovensku môžeme sledovať v tabuľke č. 6 ako i v priložených mapkách.

Na základe analýzy údajov dospievame k záveru, že tam, kde je vysoký podiel vloženého zahraničného kapitálu je i nižšia nezamestnanosť a naopak.

V niektorých regiónoch východného Slovenska akoby táto téza celkom neplatila: i napriek vyššiemu objemu zahraničného kapitálu - napríklad Humenné je tu i vyššia nezamestnanosť. Ide o príčiny hlbšieho rázu, hypoteticky môžeme predpokladať, že i tu platí vzťah medzi vstupom zahraničného kapitálu a mierou nezamestnanosti, lenže je prekrytý dopadom väčšieho sústredenia negatívnych javov, ako sú - platobná neschopnosť, obmedzenie výroby, prirodzený rozpad podnikov a pod.

Vplyv pôsobenia priamych zahraničných investícií na devízové zásoby SR

Z hľadiska vplyvu na pohyb devízových zásob bolo našim cieľom poukázať na spätné väzby spomínaných faktorov na tvorbu devíz v oblasti exportu predmetných organizácií a ich potrieb a hľadiska dovozu (know-how, nové investície, polotovary a suroviny pre výrobu a pod.) ako i dovoz tovaru pre obchodné služby čo úhrnne pôsobí na znižovanie devízových rezerv.

V súvislosti s týmto prieskumom je potrebné uviesť, že v súčasnosti neexistuje žiadne štatistické sledovanie, ktoré by vykazovalo objemy dovozu a vývozu organizácií, v rámci ktorých zahraniční investori participujú, alebo sú nimi stopercentne vlastnené. V NBS sa sleduje štatistický výkaz DEV (NBS) 1-12, v rámci ktorého sa vykazuje reprezentatívny súbor organizácií, ktoré sú zapojené do zahranično-obchodnej výmeny, teda vývozu a dovozu a v ktorých sú zahrnuté aj spoločné podniky so zahraničnými investormi, prípadne organizácie stopercentne vlastnené zahraničným kapitálom. Možno konštatovať, že predmetný súbor obsahuje cca 80% celého slovenského vývozu a dovozu, zahrňuje všetky významnejšie organizácie (do 10 mil. zahranično-obchodného obratu, kvôli prácnosti sa ostatné zatiaľ nesledujú ale postupne sa hodlá ešte tento súbor rozšíriť sledovaním už od 5 mil.) ktoré významne ovplyvňujú výsledky sledovaného cieľa. Vynechané organizácie nemajú podstatnejší význam na dosiahnuté výsledky.

V kombinácii s výkazom "Prehľad upísaného kapitálu podľa mien" za vývoz aj dovoz je možné pomerne veľmi prácne z celého súboru vybrať organizácie s participáciou alebo stopercentne vlastnené zahraničnými investormi.

Výsledky prieskumu:

Pre potreby nášho výskumu sme použili výsledky roku 1994, t.j. údaje k 31.12.1994 a za prvý polrok 1995, t.j. údaje k 30.6.1995.

Vývoz a dovoz za vybraný súbor organizácií

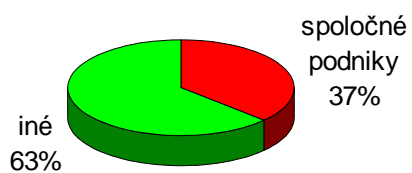
tabuľka č.1

údaje sú v mil. Sk

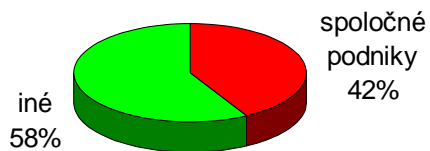
organizácie	rok 1994		prvý polrok 1995	
	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
spoločné podniky	63 649	65 703	24 300	38 449
za Slovensko celkom	171 972	156 042	103 553	90 104

prameň: výkaz DEV (NBS) 1-12

Vývoz - rok 1994

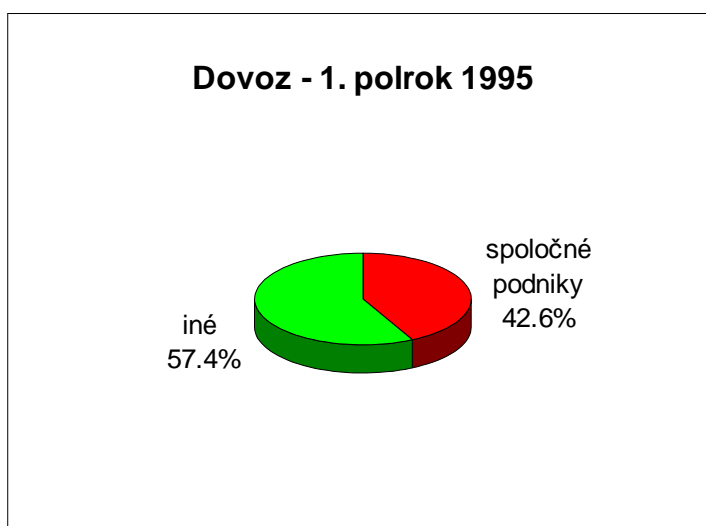
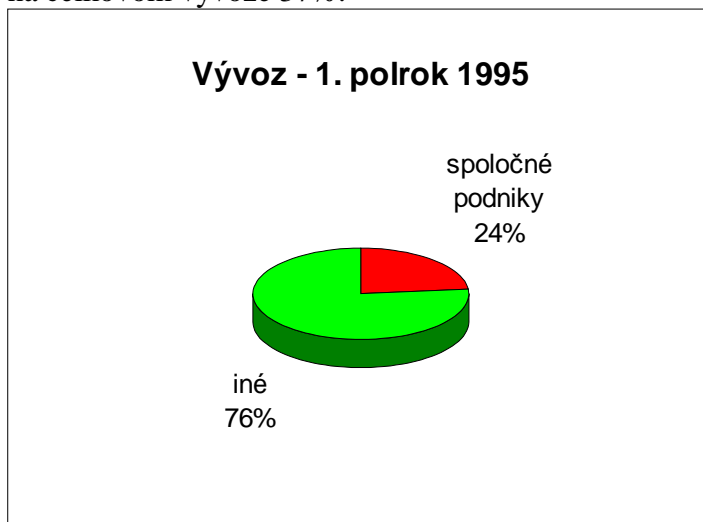

Dovoz - rok 1994

Rok 1994 (spoločné podniky)

Výsledky dokazujú takmer vyrovnanosť zahranično-obchodného obratu, kde saldo predstavuje 2 054, k čomu ešte treba pripočítať transferový obrat medzi materskými organizáciami a dcérskymi pobočkami, ktorý sa vykazuje ako saldo, t.j. za rok 1994 = 1 750 mil. Sk, čiže spolu 3 804 mil. Sk. Podiel dovozu spoločných podnikov na celkovom dovoze za Slovensko v roku 1994 činil 42% a podiel vývozu na celkovom vývoze 37%.

Prvý polrok 1995 (spoločné podniky)

Na prvý pohľad výsledky môžu signalizovať výraznejšie zhoršenie rozloženia vývozu a dovozu spoločných podnikov. Výsledky však nie sú dostatočne porovnateľné, nakoľko v prvom období sa organizácie obvykle predzásobujú potrebným dovozom súčiastok a surovín a finalizácia výrobkov spolu s exportom

obvykle narastá v druhom polroku. Z toho dôvodu predkladané výsledky treba hodnotiť v tomto zmysle.

Saldo zahranično-obchodného obratu za 1. polrok 1995 predstavuje 14 149,- mil. Sk + saldo transferového obratu = 4 577, čiže spolu 18 726,- mil. Sk. Podiel dovozu spoločných podnikov na celkovom dovoze za Slovensko činí 42,6% a podiel vývozu na celkovom vývoze 24%.

Zo skúseností z krajín, ktoré sú z hľadiska vplyvu priamych zahraničných investícií vo vyšších vývojových fázach ako my sa dalo predpokladať, že v prvej fáze, ktorou práve prechádzame bude dovoz výrazne prevyšovať nad vývozom, nakoľko podniky so zahraničnou účasťou budú jednak kupovať modernú technológiu a zároveň budú v nábehovom období, keď vlastná výroba je ešte obmedzená. Čiže v tomto čase budú vysoké nároky na odčerpávanie devízových rezerv krajiny. Zároveň sa predpokladalo, že tento stav budú ešte zhoršovať nákupy spotrebného tovaru z cudziny na uspokojenie domáceho dopytu, ktoré sprostredkováva množstvo obchodných organizácií so zahraničnou účasťou, ktoré z hľadiska počtu evidovaných spoločných podnikov na Slovensku dominujú (viď časť "Súčasný stav priamych zahraničných investícií na Slovensku).

Z uvedených výsledkov možno však konštatovať pozitívnejšie výsledky, než boli predpoklady, ktoré doposiaľ nebolo možné overiť. I keď výsledky prieskumu z jedného uceleného roku nie sú dostatočne reprezentatívne (v sledovaní bude treba ďalej pokračovať) predsa však naznačujú, že väčšie a stredné etablované spoločné podniky sa z nábehového (transformačného) obdobia už dostávajú a postupne prechádzajú na plnú kapacitu a v mnohých prípadoch realizujú výraznú proexportnú politiku, čím postupne dochádza k vyrovnávaniu doterajšieho pomerne veľkého rozdielu medzi výškou dovozu a vývozu v danej oblasti.

Na výšku devízových zásob uvedený doterajší vývoj na Slovensku zatiaľ nemá výraznejší vplyv ani z hľadiska dovozu ani vývozu.

Zahranično obchodnú činnosť vykonávajú predovšetkým organizácie s väčšinou, či stopercentnou účasťou zahraničného kapitálu.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že priame zahraničné investície, ktoré k nám prichádzajú nedosahujú síce vysokú výšku (ako napr. v ČR), ale zapájajú sa do našej ekonomiky pomerne efektívne. Aké sú dôvody tohto stavu? Ukazuje sa, že taký tuzemský podnik, ktorý si nájde kvalitného a spoľahlivého

zahraničného partnera, môže začať dosahovať veľmi pozitívne výsledky v každej oblasti, predovšetkým v kvalite výrobkov so všetkým, čo s tým súvisí a na základe toho môže začať proexportne vyrábať a dosahovať efektívne výsledky na svetových trhoch.

Záver

Rozsah zahraničných investícií na Slovensku v súčasnom období zatiaľ nespĺňa očakávania - a to nielen očakávania našej podnikovej sféry ale ani hospodársko-politických orgánov.

Na druhej strane, na základe doterajších skúseností aj to málo priamych zahraničných investícií, ktoré do našej ekonomiky doteraz vstúpilo, predovšetkým do výrobnjej sféry, možno hodnotiť pozitívne. V tých organizáciách, kde priame zahraničné investície participujú, prípadne ich stopercentne vlastnia zahraniční partneri, došlo v mnohých prípadoch k výraznému posunu smerom k zefektívneniu predmetnej výroby (modernizácia technologického zariadenia, výrazné zvýšenie kvality výrobkov, tým aj zvýšenie ceny a ekonomickej efektívnosti výroby, zlepšenie organizácie výroby a jej celkového manažmentu, zvýšenie kvalifikácie pracovníkov, čiastočné zvýšenie miezd, zvýšenie produktivity práce, ako i celkového objemu výroby - a to predovšetkým udržaním domáceho a rozšírením o zahraničné trhy, v mnohých prípadoch najmä prispením zahraničného partnera).

Všetky uvedené vplyvy v uplynulom období pozitívne pôsobili na proexportné zameranie uvedených podnikov a tým aj na získanie devízových zdrojov z predmetnej oblasti. Na základe nášho výskumu sa ukazuje, že napriek ešte pomerne krátkemu, obdobiu - cca 5 rokov, vplyv priamych zahraničných investícií je v tomto smere pozitívnejší než boli očakávania, ktoré predpokladali vyššie spätné odčerpávanie devíz z dovozu z hľadiska zaobstarávania modernej techniky, súčiastok a materiálov z materských zahraničných organizácií a v konečnom dôsledku i surovín a materiálu pre zabezpečenie výroby v uvedených organizáciách.

V súčasnom období však na úroveň obchodnej bilancie vplyvy priamych zahraničných investícií výraznejšie nepôsobia a tým ani na úroveň devízových zásob, dá sa však predpokladať, že pri dodržaní doterajšieho vývoja v našej ekonomike by mohol byť v budúcnosti tento vplyv významný.

Obzvlášť by v tomto smere mohli vplývať tzv. multiplikačné efekty, ktoré vznikajú ako dodatočná ponuka domácich výrobcov. Ide najmä o také organizácie, ktoré by sami ani nemohli nadviazať medzinárodnú výrobnú spoluprácu, ale práve vďaka vstupu veľkých zahraničných investorov sa nadväzuje okrem vlastného JV aj rozšírená vnútorná a predovšetkým zahraničná kooperácia s menšími tuzemskými výrobnými organizáciami (napr. Volkswagen + 15 slovenských menších podnikov, ktoré budú vyrábať pre centrálu súčiastky vo veľkých množstvách). Táto skutočnosť bude výrazne vplývať aj na regionálne vyrovnávanie štruktúry vstupu zahraničných investícií z územného hľadiska.

Okrem pozitív so vstupom priamych zahraničných investícií je spojený ešte celý rad problémov.

Medzi významné kritériá pre vstup zahraničného kapitálu do konkrétnej krajiny je politicko-ekonomická stabilita a stupeň liberalizácie v ekonomike príslušnej krajiny. Pokiaľ ide o liberalizáciu, za posledné roky sa postupne vyriešilo viacero problémov, ale niektoré ohraničenia doposiaľ odolávali a zostávajú aj naďalej (napr. ponuková povinnosť devíz, potreba súhlasu banky pri zahraničných úveroch, predpisy o dĺžke prevodných termínov pri platbách do zahraničia, ako aj rôzne problémy spojené s majetkovou účasťou).

Z hľadiska politicko-hospodárskej vyrovnanosti by mala dominovať zdravá makroekonomická stabilita, stabilný politický rámec, legislatíva, zdravý bankový systém a zdravá ekonomická klíma pre podnikanie. Takéto podmienky uprednostňujú a sú životne dôležité pre veľké investície, ktoré pre svoje zakotvenie v konkrétnej krajine potrebujú solídne dlhodobé záruky. Časté politické zmeny sú vážnym dôvodom, prečo významnejší investori zachovávajú vyčkávaciu taktiku, časté legislatívne zmeny taktiež nepôsobia stabilizujúco.

Faktorom neistoty zahraničných investorov je dlhotrvajúce provizórium v oblasti vlastníckych vzťahov, kde značne negatívne môže pôsobiť nekonečná privatizácia slovenských podnikov.

Ďalším kritériom, ktorý ovplyvňuje záujem potenciálnych zahraničných investorov je celková podnikateľská klíma v ekonomike, ktorej súčasťou je daňový systém a celkový systém investičných stimulov. V tomto smere v porovnaní s vyspelými trhovými ekonomikami máme podstatné rezervy. Dôležité bude nájsť určitú rovnováhu medzi celkovým (globálnym) stimulovaním investičnej aktivity v našej ekonomike (takýto systém investičných stimulov bude potrebné ešte len

vytvoriť) a opatreniami, ktoré by mali pôsobiť na odvetvovo-odborové, či regionálne zameranie zahraničných investícií (ktoré by zahraničné firmy mohli pociťovať prípadne aj ako destimulačné opatrenia). V záujme komplexného rozvoja našej ekonomiky a dosiahnutia čo najvyššieho multiplikačného efektu zo zahraničných investícií (prostredníctvom odberateľsko-dodávateľských vzťahov, transferu nových technológií a know-how a pod.) bude potrebné kombinovať oba prístupy tak, aby sme zahraničné organizácie neodradili investovať v našej ekonomike.

Preto je dôležité, aby štát vytváral priaznivé podmienky pre zahraničné investície aj v ďalších oblastiach, ktoré sú dôležité pre rozhodovanie zahraničných investorov o alokácii zdrojov. Medzi takéto faktory patrí predovšetkým úroveň komplexnej infraštruktúry (dopravnej, spojovacej, informačnej, finančnej, výchovno-vzdelávacej a pod.). V mnohých oblastiach infraštruktúry, najmä informačnej, telekomunikačnej a čiastočne i bankovej veľmi zaostávame za úrovňou priemyselne vyspelých krajín. Toto zaostávanie je brzdou zahraničných investícií. Paradoxom je, že toto zaostávanie nebude možné prekonať práve bez aktívnej účasti zahraničných firiem. Štát by mal túto účasť podporiť rozličnými formami, pričom štátne inštitúcie budú v mnohých prípadoch vystupovať ako kooperačný partner alebo zadávateľ príslušnej objednávky.

Ekonomický efekt zahraničných investícií bude do značnej miery závisieť aj od toho, ako budú k výberu zahraničného partnera a k rokovaniam k ním pristupovať naše podniky a akú stratégiu a taktiku zvolí zahraničný investor.

Ukazuje sa, že tie organizácie, ktoré príprave medzinárodnej spolupráce venujú významnú pozornosť a svojho zahraničného partnera si zvolia po starostlivom výbere, začínajú dosahovať efektívne výsledky, čo sme sa pokúsili aj dokumentovať v našej práci.

Na druhej strane však mnohé naše podniky pristupujú k voľbe zahraničného partnera z príliš krátkodobých pozícií. Často sú ochotné uzavrieť JV s prvým partnerom, ktorý sa vyskytne (často náhodne) a môže im pomôcť prekonať momentálne problémy. Často dávajú prednosť okamžitým prínosom JV pred dlhodobými strategickými výhodami. Pred definitívnou voľbou partnera pre JV by si náš podnik mal zistiť o všetkých potenciálnych kooperačných partneroch niektoré základné údaje, napr. postavenie firmy vo svete a jej image, veľkosť a stabilitu kapitálu, podiel na trhu (materskej krajiny i na medzinárodných trhoch, perspektívy vývoja firmy na najbližšie desaťročie, technická úroveň jej výrobkov, perspektívy inovácií, uplatiteľnosť výrobkov v našich podmienkach, ich cenová úroveň, pomoc,

ktorú zahraničná firma môže poskytnúť pre náš vstup na zahraničné trhy, možnosť získania voľného kapitálu a know-how, systém riadenia v príslušnej firme, doterajšia spolupráca s našim podnikom a pod). Zároveň je veľmi dôležité, aby náš podnik pri úvahách o vytvorení JV mal vypracovanú aj vlastnú stratégiu toho, čo chce spoluprácou so zahraničným partnerom dosiahnuť.

Pravda, v skutočnosti mnohé naše podniky nemajú vždy možnosť širokej voľby a sú nútené pristúpiť aj na viaceré nie veľmi výhodné požiadavky zahraničnej firmy. V každom prípade je však dôležité, aby sa náš podnik vedel "predať", aby v rokovaniach so zahraničným partnerom vedel zdôrazniť svoje vlastné silné stránky (napr. meno firmy, kvalifikácia pracovníkov, postavenie na domácom trhu a na trhoch východoeurópskych krajín, výhodnú polohu a pod.).

Pri doterajšej alokácii zahraničných investícií na Slovensku sa ako vážny ukazuje regionálny problém. Za sídlo JV si zahraniční účastníci väčšinou volia hlavné mesto a hlavné priemyselné centrá krajiny, pričom investície v iných regiónoch sú podstatne menej zastúpené. No z hľadiska problémov zamestnanosti a rovnomerného rozloženia ekonomickej aktivity v celom národnom hospodárstve by sa vyžadoval skôr opačný pomer. Preto bude dôležité v tomto smere vytvárať regionálnu stimuláciu zahraničných investícií napr. diferencovaním daňových poplatkov, odpisových sadzieb, zvýhodnenými pôžičkami, dotáciami a pod. ako aj nefinančnými opatreniami - budovaním infraštruktúry, zriaďovaním zón voľného obchodu, podnikateľských a technologických zón a pod. Aj tu sa negatívne prejavuje absencia regionálnej politiky.

Určitou prekážkou rozšírenia zahraničných investícií na Slovensku je aj náš súčasný systém účtovníctva a výkazníctva, ktorý západné firmy pokladajú za neprehľadný, s nedostatočnou vypovedacou schopnosťou.

Doterajšie medzinárodné skúsenosti všeobecne, ako aj doterajšia prax bývalých krajín RVHP ukazujú, že nielen právne normy, investície a celkové ekonomické prostredie treba ďalej rozvíjať v záujme organickejšieho zapojenia do svetovej ekonomiky ale sa vyžadujú aj dôležité zmeny v hospodárskej politike. Otvorenie sa svetovým trhom môže byť iba vtedy úspešné, ak je daná krajina v súlade s dlhodobými cieľmi schopná sformulovať svoju zahranično-ekonomickú stratégiu a v rámci toho vie aj ohodnotiť, čo a za akých podmienok môže očakávať od jednotlivých firiem medzinárodnej hospodárskej spolupráce. Vzťahy medzinárodného podnikania treba integrovať do takého funkčného systému, v ktorom sa organicky spájajú výrobné, finančné a rozvojové aktivity, kde sa záujmy

komplexného rozvoja národného hospodárstva uvádzajú do súladu s dlhodobými strategickými zámermi medzinárodne pôsobiacich podnikateľských subjektov.

Použitá literatúra:

1. Hošková,A.- Stanek,P.: Priame zahraničné investície a ich vplyv na ekonomiku Slovenskej republiky v rokoch 1990 - 1992.
Bratislava, EÚ SAV, Štúdia. 1993.
2. Hošková, A. - Šestáková, M.: Medzinárodné podnikanie.
Elita, 1993.
3. Janáčková, A. - Mervart, J.: Měnové aspekty přílivu zahraničního kapitálu.
Praha, ČNB, Institut ekonomie. 1993.
4. Olšovský, R.: Příliv zahraničního kapitálu má své výhody i rizika.
Praha, Bankovníctví. 1995, č. 3, str. 7.8.
5. Pichl, C.: Direktinvestitionen und Beteiligungen im Ausland.
Wien, Monatsberichte. 1989, č. 6.
6. Pichl,C.: Internationale Investitionen, Entwicklungsniveau und Landesgrösse.
Wien, Monatsberichte. 1989, č. 4.
7. Slovensko potrebuje toľko zahraničného kapitálu ročne, koľko ho získalo za päť rokov.
Bratislava, Trend. 16.8.1995, č. 33
8. Sedlák,M.: Ekonomické ciele privatizácie a zahraničný kapitál.
Bratislava, Národná obroda. 15.12.1994, str. 9.

Bibliografická citácia:

HOŠKOVÁ, A.: Priame zahraničné investície a ich vplyv na výšku devízových rezerv. Biatec, roč. 4, 1996, č. 1, s. 3-7.